

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»
на тему: «**Формування та інвестування заощаджень домогосподарств в**
Україні»

Виконавець:

студент 4 курсу факультету
фінансів та банківської справи
Георгієв Юрій Васильович

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Логвіновська Світлана Іванівна

/підпис/

Одеса 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Активізація процесів відтворення, формування запасу міцності національної економіки та забезпечення передумов для її зростання, потребують поглибленої уваги до пошуку та формування джерел для забезпечення інвестиційного зростання, а також інтенсифікації залучення інвестиційних ресурсів до процесів національного розвитку. Відповідність вимогам національних інтересів і економічної безпеки, з одного боку, а також важливість покращення ефективності системності у структурі економіки – з іншого, визначають пріоритетність залучення неспожитої частини доходів українських економічних суб'єктів у якості ресурсної основи для проведення інвестиційних операцій в економіку країни. Для України питання активізації залучення неспожитих доходів у інвестиційні активи є особливо актуальним, адже обсяги зовнішніх інвестицій, і як свідчить досвід, мотивація іноземних інвесторів мають нестабільний тренд і не визначають тренди зміни макроекономічної ефективності у державі. Крім того, іноземні інвестиції є надзвичайно залежними від політичних та економічних подій, що може стати додатковим фактором впливу на дестабілізацію економічної ситуації в Україні. З огляду на зазначене, доцільно виділити проблему активізації трансформації заощаджень населення в інвестиційні ресурси національної економіки України достатньо важливою з наукової та практичної точок зору.

Проблему заощаджень та їхнього зв'язку з інвестиціями всебічно досліджували класики економічного вчення, зокрема, П. Маршалл, Дж. Міль, А. Сміт, І. Фішер, Ф. Модільяні, Ф. Мишкін, П. Самуельсон, М. Алексеєнко, З. Ватаманюк, М. Герасимчук, С. Глущенко, В. Зимовця, Б. Кваснюка, В. Корнєєва, Т. Майорової, В. Міщенко, В. Осецького, М. Савлука, В. Карковської, Т. Кізими, А. Рамського, А. Степанової та ін.

Однак, визначаючи суттєвий внесок названих науковців у розвиток окресленої проблематики, слід зазначити, що фінанси домогосподарств, зокрема заощадження населення як важлива складова інвестиційного

потенціалу домогосподарств і держави, досі залишаються актуальними для розгляду.

Метою роботи є дослідження теоретичних основ і розробка рекомендацій щодо напрямів та стратегій формування та залучення заощаджень домогосподарств України до інвестування

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі дослідження:

- дослідити теоретичні засади формування та інвестування заощаджень домогосподарств;

- проаналізувати стан та структура джерел формування заощаджень домогосподарств в Україні;

- провести моніторинг напрямів інвестування заощаджень домогосподарств в Україні;

- узагальнити зарубіжний досвід підвищення ефективності формування та інвестування заощаджень домогосподарств;

- визначити напрями та стратегії формування та залучення заощаджень домогосподарств України до інвестування.

Об'єктом дослідження є процес формування та інвестування заощаджень.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають між державою, юридичними та фізичними особами в процесі формування заощаджень та трансформації в інвестиційний ресурс економіки України.

Методи дослідження. В процесі написання роботи були використані такі дослідницькі методи, як: системний аналіз (в процесі визначення сутності заощаджень та інвестицій домогосподарств); порівняльний аналіз та формалізація (під час класифікації заощаджень); економіко-статистичний аналіз, графічний та табличний методи (під час аналізу формування інвестицій домогосподарств України); наукової абстракції та узагальнення (під час обґрунтування зарубіжного досвіду та напрямів активізації формування та інвестування домогосподарств).

Інформаційною базою дослідження є основні положення законів та інших нормативних актів України, статистичні і аналітичні матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України. Інформаційним забезпеченням роботи стали також монографічні дослідження, підручники та навчальні посібники, періодична економічна література, статистичні звіти та Інтернет ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (36 найменувань) та 11-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок. Основний зміст викладено на 60 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 14 рисунків.

Публікації. Результати дослідження, що були проведенні в випусковій роботі, освітлені під час участі у студентській науково-практичній конференції (ОНЕУ, квітень 2022 року), результати якої опублікована у студентському збірнику наукових праць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи **«Теоретичні засади формування та інвестування заощаджень домогосподарств»** досліджено сутність та види заощаджень домогосподарств, розглянуто класифікацію джерел формування та форм інвестування заощаджень домогосподарств.

У другому розділі роботи **«Практика та проблематика формування та інвестування заощаджень домогосподарств України»** проаналізовано стан та структуру джерел формування заощаджень домогосподарств в Україні, проведено моніторинг напрямів інвестування заощаджень домогосподарств в Україні.

У третьому розділі роботи **«Шляхи активізації формування та інвестування заощаджень домогосподарств України»** проведено узагальнення зарубіжного досвіду узагальнено зарубіжну практику

підвищення ефективності формування та інвестування заощаджень домогосподарств. Окреслено напрями та стратегії формування та залучення заощаджень домогосподарств України до інвестування

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Заощадження населення є істотним внутрішнім джерелом фінансування інвестицій. Формування із організованих заощаджень населення в інвестиційних ресурсів – це процес створення заощаджень та трансформація їх у оборотні засоби через використання інструментів фінансового ринку враховуючи особливості оцінювання прибутковості та ризику. Основу заощаджень населення формують накопичання грошових коштів, що залишаються після задоволення потреб учасників домогосподарства. Здійснюючи заощадження, населення може керуватись різними мотивами. Заощадження домогосподарств виступають не лише засобом майбутнього зняття обмежень наявних доходів, що можуть бути використані для задоволення потреб і потенціалом збільшення споживання в майбутньому, а й своєрідним «резервним фондом», що фінансово захищає населення. Збільшення заощаджень домогосподарств сприяє відновленню інвестиційного та споживчого попиту у суб'єктів господарювання, а також поживає ділову активність в багатьох галузях вітчизняної економіки. У свою чергу, такі процеси забезпечують мультиплікаційний ефект для національного виробництва та формують умови для довготривалих тенденцій економічного росту.

2. Заощадження населення формуються на основі доходів від заробітної плати, доходів або змішаних доходів, доходів від власності, соціальних виплат та інших поточних трансфертів. Існують різні джерела доходу домогосподарства. Їх класифікація залежить від багатьох факторів. Сьогодні в економічних дослідженнях виділяють наступні класифікаційні ознаки:

залежно від достовірності доходів, частоти надходжень, за економічним походженням, за регіональним походженням та ін. Витрати населення класифікують в залежності від напрямів використання: виплачені доходи від власності, на споживчі цілі, а саме на придбання товарів і послуг, поточні витрати на доходи, майно та оплачені поточні трансферти. Заощадження населення трансформуються у категорію інвестиційних ресурсів у той же час, коли населення приймає рішення інвестувати тимчасово вільні кошти в один із існуючих на ринку фінансових інструментів чи активів.

3. Динаміка сукупних ресурсів за місяць у середньому на одне домогосподарство протягом досліджуваного періоду мала більш позитивну тенденцію до зростання. Проводячи статистичний аналіз сукупної ресурсної структури домогосподарств України, можна констатувати, що найбільшу частку в сукупних ресурсах домогосподарств займає заробітна плата. Зазначимо, що у структурі доходів населення у 2021 році зменшилися соціальні виплати та інші отримані поточні трансферти. Інформація про темпи зростання ВВП на душу населення у гривнях у 2021 році показала стрімке зростання, на тлі зниження темпів зростання з 2017 року. Проте внаслідок бойових дій, за оцінками експертів, частка населення з доходами нижче прожиткового мінімуму (національна бідність) може досягти 70% у 2022 році. Структура споживчих витрат населення свідчить про домінуючу роль витрат на харчування, водночас значну групу витрат становлять також непродовольчі товари та послуги.

4. Аналіз напрямів інвестування заощаджень дозволив зробити певні висновки щодо динаміки та обсягу залучених коштів. Динаміка депозитів населення демонструє позитивні тенденції до зростання, зокрема, на кінець 2021 року населення накопичило 719,4 млрд грн, що на 7% більше, ніж у попередньому році. З іншого боку, темпи зростання депозитів в іноземній валюті відсутні, що можна пояснити зниженням процентних ставок. Аналіз динаміки учасників фінансових компаній, таких як страхування життя та кредитні спілки, показує певні тенденції до зниження. Ще одним сегментом

інвестицій для населення є ринок цінних паперів. обсяг коштів, вкладених населенням у цінні папери, у 2020 році збільшився порівняно з 2015 роком на 2444 млн грн. За статистикою, обсяг ОВДП суттєво зменшився лише у 2015 році, а в решту часу демонструє значне зростання, що загалом може свідчити про позитивні тенденції у розвитку цього інструменту інвестування.

5. Оскільки в Україні в умовах нестабільної економічної та фінансової ситуації спостерігається високий рівень тінізації та ухилення від сплати податків, це потребує значної уваги до вивчення зарубіжного досвіду та світових досягнень. Вивчення зарубіжного досвіду дозволяє підкреслити важливість розгляду сімейного оподаткування, запровадження системи неоподатковуваних доходів, формування системи гарантування інвестиційних внесків тощо.

6. Значна частина заощаджень домогосподарств України не залучена до інвестиційного процесу, адже зберігається у формі готівки. У першу чергу, такий стан речей обумовлюється певним рівнем недовіри до фінансових інститутів та фінансової системи загалом. Як відомо, трансформація заощаджень у інвестиційні ресурси здійснюється через фондовий ринок та за допомогою банківської системи, проте, досить не активно використовуються домогосподарствами для здійснення інвестування в Україні, окрім депозитів.

7. Щоб мати можливість заощаджувати, населення має отримувати достатній для задоволення потреб дохід. Тільки в цьому випадку будуть сформовані заощадження. Відбудова в післявоєнний період має максимально зберегти виробництво. І допомагати цьому виробництву, в тому числі через державні закупівлі. Варто зазначити, що доцільно обмежити імпорт, оскільки це сприятиме збільшенню внутрішніх робочих місць. Також важливою складовою формування доходів і заощаджень у сучасних умовах та післявоєнної відбудови економіки, безумовно, будуть дотації. Важливо звернути увагу на ефективність використання грантів від іноземних партнерів. Кошти на технічну допомогу (консультативні послуги) слід

використовувати більш економно, особливо на ранніх етапах реконструкції, коли пріоритети зосереджені на гуманітарних питаннях та питаннях безпеки.

8. Структурні реформи не слід відкладати, а проводити на достатньому рівні для фінансування реструктурованих секторів економіки. Пріоритет слід надавати збереженню чи перепрофілюванню робочих місць, а не їх незаплановане звільнення відповідно до розподалу ринкових сил.

Також не можна забувати про створення умов для підвищення рівня фінансової грамотності населення. Основною метою підвищення рівня фінансової грамотності є пошук оптимального варіанту включення елементів фінансової освіти до існуючої загальнодержавної освітньої програми.

АНОТАЦІЯ

Георгієв Ю. В. «Формування та інвестування заощаджень домогосподарств в Україні»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядається сутність та види заощаджень домогосподарств, розглянуто класифікацію джерел формування та форм інвестування заощаджень домогосподарств.

Проаналізовано стан та структуру джерел формування заощаджень домогосподарств в Україні, проведено моніторинг напрямів інвестування заощаджень домогосподарств в Україні.

Узагальнено зарубіжну практику підвищення ефективності формування та інвестування заощаджень домогосподарств. Окреслено напрями та стратегії формування та залучення заощаджень домогосподарств України до інвестування.

Ключові слова: доходи населення, заощадження, інвестиції населення.

SUMMARY

Heorhiiev Y.V. "Formation and investment of household savings in Ukraine "

Qualifying work for a bachelor's degree in "072 Finance, Banking and Insurance" in the educational program "Finance, Financial Management and Insurance" - Odessa National University of Economics. - Odessa, 2022.

The paper considers the nature and types of household savings, the classification of sources of formation and forms of investment of household savings.

The state and structure of sources of formation of household savings in Ukraine are analyzed, the directions of investing household savings in Ukraine are monitored.

The foreign practice of increasing the efficiency of forming and investing household savings is generalized. The directions and strategies of formation and attraction of savings of Ukrainian households to investment are outlined.

Key words: household income, savings, public investment